

הכרבות מישיעור

שיעורו השבועי של מורנו
הגאון הרב מצליח חי מאזוז שליט"א

משודר
מידי יום
ראשון ברדיו
"קול ברמה"
בשעה 12:00
בצהריים

גליון רסט

הקדמת כהן בתור, ויום ל"ג לעומר

עקב שהותו של מוה"ר בחו"ל, השיעור נמסר ע"י בנו הרב יצחק מאזוז

בקהלה ארגנו אוטובוס לנסיעה לקברות צדיקים, ותלו מודעה שכל מי שירצה לנסוע ירשום שמו, יש מקום לחמשים נוסעים, וכל הקודם זוכה. בפועל נרשמו יותר מחמשים אנשים, בתקוה שיהיו כאלו שיבטלו את הנסיעה, ויוכלו לנסוע במקומם.

ראובן, אחד הרשומים במודעה, החליט לבטל את נסיעתו, ורצה לתת את זכותו ליסוע באוטובוס לחברותא שלו אברהם כהן. אך טען כנגדו שמעון, שנרשם במודעה במספר חמשים ואחת, שהוא קודם לו כיוון שנרשם, ואף שראובן יכל לנסוע, ברגע שהחליט שאינו נוסע אין באפשרותו לבטל את זכות הנסיעה של שמעון שהמתין בתור. אך ראובן טען, שכיון שאילו רצה לנסוע יש לו זכות, יש באפשרותו להעביר את זכות נסיעתו לשמעון.

ובאו לשאול - מי צודק? האם יש משמעות לקדימה בתור? והאם צריך להקדים כהן בתור?

וזה שאלה מצויה באופן כללי על המתנה בתור באסיפת הורים, או כשעומד בבנק או בחנויות, האם מותר לעקוף בתור?

תשובה: ראשית יש להקדים, שמצד עצם העובדה שראובן רשם את שמו ברשימה להסעה, אין זה קונה לו את המקום שיוכל לטעון שקנה את המקום וביכולתו להעביר לאדם אחר. וכמו שכתב בשו"ת יבוא ידיד להגר"ש זעפראני (ח"ב סי' יב אות ו') על מעשה כנ"ד, שבדרך כלל הכסף הנגבה מהציבור שרוצים ליסוע באוטובוס, כל זמן שלא הגיע לנהג, הרי שעדיין לא חל קנין השכירות, שהגובה הוא שליח של הציבור לשכור את הנהג, וכל עוד שלא שילמו לנהג עדיין לא חל קנין השכירות, ולכן לא שייך לומר בזה מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו, כיון שעדיין לא זכה בה. וכתב שלפ"ז לא רק אם ראובן עדיין לא שילם, אלא גם אם כבר שילם לגובה, מ"מ לא חל קנין השכירות. ע"ש.

והנה מצאנו בכמה סוגיות בש"ס, שיש להקדים תחילה את מי שהגיע בתור הראשון.

עיין בסנהדרין (ח.) 'כקטן כגדל תשמעון', אמר ריש לקיש שהא חביב עליך דין של פרוטה כדין של מאה מנה, למאי הלכתא אילימא לעיוני ביה ומיפסקיה, פשיטא אלא לאקדומיה, ופרש"י שאם בא לפניך דין של פרוטה, וחזר ובא דין אחר של מנה, הקודם לפניך, הקדם לחתוך.

ועיין במסכת ראש השנה (כג:) זוג שבא ראשון, בודקין אותו ראשון.

ובמסכת שבועות (ל' סע"א): תני רב יוסף: בצדק תשפוט עמיתך - עם שאתך בתורה ובמצות השתדל לדונו יפה. רב עולא בריה דרב עילאי הוה ליה דינא קמיה דרב נחמן, שלח ליה רב יוסף: עולא חברנו, עמית בתורה ובמצות. אמר: למאי שלח לי? לחנופי ליה? הדר אמר: למישרא בתיגריה. ופירש רש"י: השתדל לדונו יפה - לקמן מפרש לה למישרי בתיגריה אם באו שני דינים לפניך ואחד מהם של תלמידי חכמים הוי פוסק אותו תחלה ופטור אותו מלפניך.

ואכן פשט מנהג להקדים את מי שעמד בתור בתחלה, ויש להקפיד על כך, מחמת שכן מנהג בני העיר.

אבל במקרה שבא לפנינו, מי שרוצה לנסוע הוא כהן, ויש לדון האם צריך להקדים כהן שהגיע מאוחר לתור?

על הפסוק "וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב", אמרו בגמ' (נדרים סב.), תנא דבי רבי ישמעאל: וקדשתו, לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון, ולברך ראשון, וליטול מנה יפה ראשון. ולכן **ישראל וכהן שעומדים בשוה, יש להקדים הכהן.**

אולם ישראל שהגיע בתחלה והמתין בתור, ואחריו הגיע הכהן, אין צריך להקדים הכהן.

א. עיין בש"ע (סי' קלה ס"ה) כתב: אם ס"ת פתוח והכהן קורא את שמע, אינו רשאי להפסיק, וקוראים ישראל במקומו. הגה: וכן בתענית שאחר פסח וסוכות שקורין ויחל, אם אין הכהן מתענה, קורין לישראל; וטוב שילך הכהן מבהכ"נ. ובב"י מבואר הטעם בשם הרשב"א (ח"א סי' קטו) שאין ממתינים לו, שלא בכל מקום אמרו להקדים כהן, שהרי תלמיד חכם קודם לו, אפילו גר. ולא יהיה כבוד הציבור פחות מצורבא דרבנן. ובכמה מקומות חיישינן לטירחא דציבורא. ע"ש.

ושם הוא במקום שיש טורח הציבור. אולם אדם אחד הממתין והגיע אחריו כהן, אין הכרח שאינו חייב להמתין.

ב. אולם לכאן יש להוכיח להחמיר שיש חיוב להקדים כהן בתור, דהנה בנדרים (דף סב סע"א) איתא, אמר רבא: שרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנא שרו לי תיגראי ברישא, דכתיב: ובני דוד כהנים היו, מה כהן נוטל בראש, אף תלמיד חכם נוטל בראש. וכהן מנא לן? דכתיב: וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב, ותנא דבי רבי ישמעאל: וקדשתו, לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון, ולברך ראשון, וליטול מנה יפה ראשון. וביאר המפרש בגליון, שרו לי תגראי, הקדימו דיני לשל אחרים בשביל כבוד תורתו. לפתוח ראשון, לקרוא בספר תורה. ולברך ראשון, בברכת המוציא ובברכת המזון. וליטול מנה יפה ראשון, כשחולק עם אחיו הכהנים בלחם הפנים. עכ"ל. והרא"ש בפירושו שם ביאר: לפתוח ראשון, לקרוא בספר תורה. ולברך ראשון, בברכת המוציא ובברכת המזון. וליטול מנה יפה ראשון, כשחולק עם אחיו הכהנים בלחם הפנים. עכ"ל. [ובאמת קשה שבחלוקת לחם הפנים היו כולם כהנים, ומה שייך להקדים כהן. ושור"ר שכבר התקשו בזה המפרשים, עיין למהרש"א ועוד, מה שתירצו בזה].

אולם כל האמור בחלוקת לחם הפנים ושאר הדברים, התם הגיעו כולם בשווה, ובזה מקדימים הכהן והת"ח. אך אם הגיע הישראל קודם הכהן, מנלן שיש להפסיד הזמן שהמתין עד עתה.

ג. **אולם לכאן יש להוכיח שאין חיוב להקדים כהן בתור, דהנה בסוכה (מא:)** מעשה ברבן גמליאל ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא, שהיו באין בספינה, ולא היה לולב אלא לרבן גמליאל בלבד, שלקחו באלף זוז. נטלו רבן גמליאל ויצא בו, ונתנו לרבי יהושע במתנה, נטלו רבי יהושע ויצא בו, ונתנו לרבי אלעזר בן עזריה במתנה, נטלו רבי אלעזר בן עזריה ויצא בו, ונתנו במתנה לרבי עקיבא, נטלו רבי עקיבא ויצא בו והחזירו לרבן גמליאל. ותמה בחידושי החתם סופר, יש לתמוה על הסדר הזה שהקדים ר' יהושע בן חנניה הלוי לפני ראב"ע הכהן. ואי משום הפלגתו של ריב"ח בתורה וזקנה א"כ מ"ט הקדים ראב"ע לר"ע. וצריך לומר הפלגת תורה וזקנה מהני להקדים לוי לכהן שהוא מדרגה א', אבל לא להקדים ב' מדרגות ר"ע ישראל לפני ראב"ע הכהן, זה לא אמרינן. והוא חידוש דין. ע"כ. ומבואר דס"ל שיש להקדים כהן ת"ח לת"ח ישראל, ומינה לישראל וכהן ששנים אינם ת"ח, יש להקדים הכהן.

אולם כתבו לדחות בכמה פנים שאין הכרח משם.

וכתבו הפוסקים שמנהג העולם בזמננו להקל, שאין מקדימים כהן בתור. ויש להם על מה שיסמוכו.

ועוד יש להוסיף שהכהנים בזמננו אינם אלא כהני חזקה, ומצאנו במג"א (סי' רא סק"ד) שכתב שמנהג העולם להקל ואין מקדימים הכהן בכל דבר, וכתב אפשר דאין אנו בקיאים ביחסי הכהונה. ע"כ. וכן פסקו הגרי"ש אלישיב (בהערותיו על מסכת גטין נט:) ובשו"ת שבט הלוי ח"ה (סימן קמז אות ה').

בסיכום: אם ראובן שילם לנהג האוטובוס עבור נסיעתו, הרי שקנה את זכות הנסיעה, ויכול להעביר את זכות נסיעתו לחבירו.

אולם אם לא שילם ראובן לנהג האוטובוס, או ששילם רק לאחראי מטעם הקהילה, אבל האחראי עדיין לא שילם לנהג עבור הנסיעה, אין זה נחשב שרכש את זכות הנסיעה.

ולכן יש להקדים את מי שהיה בתור, ואין ראובן יכול לתת למי שבא אחריו בתור.

ומנהג העולם שאין מקדימים כהן בתור, ויש להם על מה לסמוך.

השמחה ביום ל"ג לעומר, ותענית יארצייט ועליה לבית הקברות

שאלה: האם מותר לצום ביום ל"ג לעומר תענית יארצייט למי שהוריו נפטרו ביום זה? והאם מותר לעלות לבית הקברות ביום השנה לפטירת ההורים וקרובים, או שיש להמנע משום שמרבים בשמחה ביום ל"ג לעומר?

תשובה: ראשית יש להקדים מה הטעמים שמרבים שמחה ביום ל"ג לעומר:

יש אומרים מפני שביום הזה הפסיקו למות תלמידי רבי עקיבא. (וכך אפשר להבין שזה הטעם, בטור ובשלחן ערוך סי' תצג ס"א).

אך הדברים מעוררים תמיהה: מה יש לשמוח על כך שפסקו מלמות תלמידי רבי עקיבא?

ומשל למה הדבר דומה, לאדם שיש בידו עשרים וארבעה אלף דולר, ובכל יום הפסיד כשבע מאות - שמונה מאות דולר, עד שאחר 33 ימים נגמר כל כספו, האם שייך לשמוח על כך שהפסיד להפסיד כסף? הרי נגמר כל כספו.

ואם השמחה היא על יום פטירתו של רשב"י, הרי מצינו בש"ע (סי' תקפ) שאדרבה יום פטירת צדיק, הוא יום תענית?

תירוץ ויסוד נפלא מצאנו בספרו של ה'פרי חדש' (סי' תצג), המאיר לנו באור יקרות את מהות השמחה בל"ג לעומר. כידוע, יום זה מסמל את הפסקת פטירתם של עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא, אך ה'פרי חדש' מציע זווית ראייה מעוררת השתאות: השמחה אינה רק על ה"עצירה", אלא על התקומה האדירה שבאה בעקבותיה - על אותם חמישה תלמידים קדושים שזכה רבי עקיבא להעמיד לאחר המשבר.

נחשוב על כך, איזו גבורת רוח בלתי נתפסת: אדם שראה את כל מפעל חייו קורס לנגד עיניו. עשרים וארבעה אלף תלמידים, דור שלם של תורה ותפארת ישראל, שכלו מן העולם בזמן קצר. אדם בשר ודם, מן המניין, היה ודאי מתכנס בתוך עצמו, משלים עם "סוף הסיפור" ומניח את השרביט. אך לא רבי עקיבא.

הגבורה הגדולה של רבנו עקיבא לא הייתה רק בעצם הידיעה, אלא בכוח הבלתי מנוצח של "לא להישבר". למרות השבר הנורא, למרות הריקנות והכאב, הוא קם מתוך האפר, אזר כוח ואמונה, והמשיך לזרוע מחדש. הוא בחר להאמין בהמשכות של התורה. ומה היו התוצאות? מאותם חמישה תלמידים - רבי מאיר, רבי יהודה, רבי יוסי, רבי שמעון ורבי אלעזר - מהם הועמדה כל התורה כולה, הם אלו שהעבירו את גחלת התורה לדורות הבאים עד ימינו אנו.

זהו הלקח הגדול לחיים של כל אחד מאיתנו: לעיתים האדם חווה משברים, לפעמים נראה שהכול אבד ושהדרך נחסמה. ל"ג לעומר מלמד אותנו שסוד הנצח היהודי הוא היכולת לצמוח מתוך ההריסות. לא להתייאש, לא להרים ידיים, אלא לדעת שדווקא מתוך ה"אין" - נבנה ה"יש" הגדול ביותר.

עוד תירוץ מצאנו בשו"ת שם אריה (סי' יד), שתלמידי רבי עקיבא לא מתו בשנה אחת, אלא במשך כמה שנים, בכל שנה ושנה, תקופת בין פסח לעצרת הייתה תקופה שנפטרו כמה תלמידים. וכיון שעבר זה הזמן כבר היו בטוחים שלא ימותו באותה שנה. לכך עושים יום זה ליו"ט, כי כשבא ל"ג לעומר כבר היו בטוחים מן המיתה כל השנה והיו שמחים. לכך גם עכשיו אנו עושים יום זה ליום משתה ושמחה. כי בו פסקו מלמות בכל שנה. ואף שאח"כ מתו כולם, מ"מ מתחלה בכל שנה היה יום זה ליו"ט שבו פסקו מלמות בכל שנה.

וחידש הגר"ח קנייבסקי (עי' בספר דרך שיחה ח"א עמ' שצ"ו) תירוץ אחר, שלא מתו כל תלמידי רבי עקיבא, אלא **רובם מתו ונשארו מעט**, וכעין שכתבו התוס' (בב"ב קא. ד"ה יום) שהיו שנשארו ולא מתו במתי מדבר. (ועיין ביאור הגר"א סי' תצ"ג שדימה את הענין שמצאנו שכאשר פסקו למות יש יו"ט). ואף שבגמרא אמרו והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום, ומשמע שלא נשאר כלום, השיב הגר"ח שדווקא מהחשובים שבהם לא נשאר כלום, ולכן הלך לרבותינו שבדרום.

עוד טעם לשמחה ביום הילולת רשב"י, מפני שהוא יום שמחת רבי שמעון בר יוחאי שבו גילה סודות התורה, בחי' אדם (כלל קלא סעיף יא) כתב שהוא יום הילולא דרשב"י, ולכבודו נוהגין קצת שמחה.

עוד טעם נוסף מצאנו בכף החיים שביאר בשם האר"י, משום שרבי עקיבא סמך את התלמידים שנתקיימו בעולם והרביצו תורה ברבים, ורשב"י הוא מתלמידי הגדולים.

עוד סיבה נוספת לשמוח ביום ל"ג לעומר, כתב בשו"ת שם אריה (שם ד"ה הנה), כי ידוע שאמרו בגמרא (שבת לג:) שנגזר מהמלכות על רשב"י שיהרג, ולכן ברח וישב במערה י"ב שנים, עד שמת הקיסר ובטלה הגזרה, ואמר רשב"י הואיל ואתרחיש ניסא איזל ואתקן מילתא. הרי שנעשה לו נס שינצל מחרב המלכות. לכן לזכר הנס הזה שניצל הרשב"י מחרב רעה, ולא נהרג בידי אדם, קבעו יום מיתתו ליום שמחה, שמת מיתה בידי שמים ולא בידי אדם.

עוד ראיתי בשם הרמ"ע מפאנו (מעין גנים ענין ל"ג לעומר) סיבה נוספת, כיון שגם על רבי עקיבא עצמו נגזר למות ביום ל"ג לעומר, [אחר מיתת תלמידיו, וקודם שיספיק להעמיד תלמידים חדשים], והגזירה בטלה. ולכן שמחים ביום זה שרבו של רשב"י ניצל.

ולמעשה, כתב הרמ"א (סי' תצג ס"ב) שביום ל"ג לעומר – י"ח אייר, הוא יום שמרבים בו קצת שמחה, ולכן אין אומרים תחנון ביום ל"ג לעומר.

וכתבו הפוסקים שגם במנחה שלפני ל"ג לעומר, אין אומרים תחנון. [אלוה רבה סק"ז, פמ"ג (א"א ס"ק ג'), מחה"ש (ס"ק ג'), שע"ת (ס"ק ב'), מ"ב סק"ט].

לגבי לעלות לקבר ביום ל"ג לעומר – מותר, אע"פ שבחודש ניסן לא עולים לקבר ביום השלושים וביום השנה, אם עלול לגרום בכי, אבל בל"ג לעומר אין זה חמור כל כך, ולכן מתר לעלות לבית הקברות.

תספורת במירון לילד בן 3 שנים לפני ל"ג לעומר

שאלה: (מאת הרב גמליאל רבינוביץ): עקב המצב הבטחוני שהגבילו את העלייה למירון ביום ההילולא, ויש אנשים שרוצים לעלות עם הילדים הקטנים למירון לחלאק'ה לפני ל"ג לעומר, וכבר נמצאים בהר כעשרים אלף איש, האם יכולים לעלות כמה ימים לפני ל"ג לעומר ולגזור כמה שערות לילד בציון הרשב"י במירון. אפילו שזה באמצע ימי ספירת העומר?

תשובה: בשו"ת אור לציון (ח"ג פרק י"ז סעי' ג') כתב שאין איסור לגלח ולספר את הילדים בספירת העומר. וכך פסק בשו"ת אבן ישראל (על מ"ב אות ב', ח"ט סי' ס"ג על סי' תצ"ג סעי' ב'). לפי זה כאן בודאי שאפשר לעשות חלאק'ה לפני ל"ג לעומר.

ואף שיש חולקים ומחמירים שאין לספר את הילדים הקטנים בימי ספירת העומר, אלא אם כן במקום צורך. וכמו שכתב בספר אשרי האיש (ח"ג פרק סה אות ח) בשם הגרי"ש אלישיב. (וע"ע בספר מסורת משה ח"ב או"ח אות רכ"ד, ובשו"ת אגרות משה חאו"ח ח"ב סי' צ"ו).

ולכן החמיר הגאון רבי חיים קנייבסקי בספר מועדי הגר"ח (תשובה קע"ו) שאין לגזוז שערות לילד שהגיע לגיל שלש שנים בימי העומר. (וע"ע בספר אשרי האיש שם).

אבל אנו הספרדים נוקטים מעיקר הדין כדברי האור לציון, שאין אבלות לקטן, לכן גם אם בדרך כלל נמנעים מלספר את הילדים בימי ספירת העומר, אבל כשרוצים לגלח את הקטן בגיל שלש שנים במירון, יש להקל.

חשוב לציון, שאף שע"פ הקבלה, אין מסתפרים עד חג השבועות (כמבואר בשער הכוונות דרוש הפסח דרוש י"ב ובברכי יוסף סק"ו), אבל אין זה מחמת דיני אבלות אלא בגלל שהשערות הם דינים, ולכן בודאי שיש להקל בשמיעת שירים ונישואים אחר ל"ד לעומר, שאינם אלא ממנהג אבלות.

חשוב לציון שאסור גם לכהנים קטנים להכנס לקבר במירון, אע"פ שזה קברות צדיקים. ואומרים שלעולם יחול פרשת אמור לפני ל"ג לעומר. וי"ל הטעם, כי בפרשת אמור נכתב "אמור ואמרת", ודרשו חז"ל להזהיר גדולים על הקטנים, שהכהנים יזהרו בטומאת הכהנים. ע"ש. וביום ל"ג לעומר שעולים למירון צריכים להזהר בזה ביותר.

ויכולים להתפלל מרחוק, ואין צריך להכנס דוקא לציון עצמו על מנת להתפלל על קברו של הצדיק, וכפי שמבואר בכמה סוגיות בש"ס שאפשר להתפלל גם בריחוק מקום מהקבר.

עורך: הרב שלמה נחום. ביקורת: הרב יצחק מאזוז

ניתן להצטרף לאלפים המקבלים את העלון במייל, וכן ליצור קשר בדוא"ל a0733718074@gmail.com

ניתן להקדיש את זכות השיעורים להצלחה ולישועה, ניתן גם לערוך פדיון נפש, צרו קשר בפל' 052-7108693 או בדוא"ל

